

Tekst uitgesproken door Rob Leopold tijdens de presentatie van het boek Nature Culture Fusion in de boekwinkel Architectura en Natura in Amsterdam, 14 november 2002. En tijdens de Oase-excursie naar de Eco-kathedraal op 26 november 2002.

Hoewel het klootjesvolk de macht weer helemaal heeft gegrepen wil ik als oudere jongere nog even terugkijken op wat Peter Schat eens noemde: “De grootste creatieve impuls van de twintigste eeuw”. De jaren zestig natuurlijk. Ik zie Louis Le Roy als een typische vertegenwoordiger van de bevrijdingsslag die we toen met zijn allen voelden. Heel Europa zuchtte in het keurslijf der conventies, onder het juk van abstracte of persoonlijke belangen en stoffige regenten. Lucebert had het al vroeg geschreven: *Hoe alles stilstaat stilstaat stilstaat verschrikkelijk*.

Maar daarmee was het nu voorgoed gedaan. Tussen alle kieren door brak de vrije creativiteit zich baan. Overal begonnen we tegels te lichten, kiemkracht te vermoeden, ramen open te gooien en muren te slechten. Het groen tussen de stenen werd niet meer platgespoten. De stad bestond voornamelijk uit braakland, open plekken, nieuw initiatief. Blote mevrouwen in de openbare ruimte. Toen kwam Le Roy, en gaf wat overal plaats was gaan vinden, *stem*. En wat voor stem! Een daverende stem, die stem gaf aan de hang tot oerwoud, wildernis en vrije ruimte, en daar een eigen visioen aan hing. Alles wat *niet* was ingekaderd en benoemd, de ruimte *tussen* de dingen, de grenzeloze potentie van het *ongevormde*, onvermoede, ongebruikte, de hele helft van de werkelijkheid die nooit op schrift gekomen was en nooit zou komen – dat was waar alle aandacht op gericht moest zijn. En iedereen begreep dat het om *vrijheid* ging. In welke zin dan ook. De vrije energie, het *élan vital*, het Fluxus van Agam, het witte doek, de achterkant van de geschiedenis. De basis waar de hele bovenwereld op berustte.

Eigenzinnig avant gardist als hij van nature is trok Louis ten strijde tegen alles wat een al te duidelijke vorm had aangenomen en een hekje om zich heen getrokken had. Zijn oogmerk was de volledige ontbloting van alle machten, elk systeem. Het slechten van ieder officieel alibi om het primordiale kunnen van het volk te onderdrukken. Wanneer de planologen, de ontwerpers, de estheten nu eens met hun poten van de wereld afbleven – dan zou je eens wat zien! In zalen in heel Europa veegde hij zonder aanzien des persoons de vloer aan met de specialisten die hem hadden uitgenodigd. Allemaal waren ze gevangen in het een of ander *kader*, ieder had zijn voorgebakken *eindbeeld* voor ogen. Zo’n beetje iedereen was bezig met de *vorm*. Zelfs ecologen, kampioenen der zelfregulering, vonden in zijn ogen geen genade. Altijd zat er wel een vuiltje in de leiding. Niemand stond als hij garant voor het Proces, voor ongelimiteerde Tijd, en voor het Open Einde.

Tallose mensen werden diepgaand aangestoken door Le Roy’s archetypische appèl. *Ich muss mein Leben ändern*, had Rilke ooit gezegd, en velen gaven aan de poëzie gehoor. En al zijn de brandnetels niet verdwenen, en gingen de meesten later toch weer over tot de orde van de dag, in hun hart zullen ze die Heerenveener altijd dankbaar blijven. Heel even zijn ze écht een anarchist geweest. En dat is zeker onder de tegenwoordige omstandigheden het allerhoogste wat je in je leven kunt bereiken.

Of velen de finesses van Louis’ visioen begrepen hebben kan betwijfeld worden, maar daar ging het ook niet om. Ze hebben allemaal althans hun eigen weg gevolgd. En vaak waren daar hele móoie wegen onder. Ik denk bijvoorbeeld aan de buurttuinen van Ben Veld in Arnhem.

Nog dikwijls wordt me bij lezingen in het buitenland gevraagd: “En Le Roy, hoe is het daar nu mee?” Onlangs nog waren de leden van de *Karl Foerster Stiftung* daarin zeer geïnteresseerd. Zo kunnen balletjes en zaadjes door de vrije ruimte rollen. De kunstenaar, niet als objectverschaffer, maar als katalysator, zelf niet wetend waar zijn actie nog toe leidt. Hij kan alleen zo hier en daar een áanzet

geven, en verder blijft de toekomst duister, en blijven koeien almaar hazen vangen. Als ik het goed begrijp is dat precies zoals Le Roy het ziet.

En hoe is het nu met *Le Roy*? Nou, met tuintjes heeft het allemaal *niets* te maken! Zelf heeft hij het over een soort duizendjarig Rijk, maar daarin is ie denk ik te bescheiden. Laat ik eens trachten te analyseren waar het allemaal op neerkomt in Mildam.

Het ecologisch, natuurlijk Proces zoals Le Roy dat verstaat is een alomvattend, eeuwig, zelfregulerend, ongrijpbaar en onbeschrijfelijk dynamisch Continuüm zonder vast einddoel en zonder begrenzing, gedreven door uitsluitend vrije energie, waarin in principe alle planten, dieren en mensen gezamenlijk deelnemen.

Je zou het haast kunnen omschrijven als een Tautologische Totaliteit, ware het niet, dat er een duidelijk lineaire, zelfs historisch verankerde programmering in lijkt waar te nemen. Het geheel is door de tijd op reis, het is op weg van simpele eenvoud naar de hoogst mogelijke Complexiteit.

Van dit Proces is de eco-kathedraal a.h.w. de belichaming. De eco-kathedraal ontvouwt zich, uitsluitend spontaan en van binnenuit, in de ruimte, maar met name in de tijd, en neemt daar ook alle tijd voor. Haar voltooiing zal altijd buiten ons gezichtsveld blijven liggen, wij kunnen hoogstens wat eerste stappen in haar richting blijven doen, maar zullen de rest moeten overlaten aan de generaties na ons. Onze nazaten zullen echter in dezelfde positie verkeren als wijzelf, aangezien de Eco-kathedraal nu eenmaal geen vast einddoel kent. Ze heeft geen vaste vorm, haar contouren wisselen voortdurend van positie, er is aan haar geen binnen en geen buiten te onderscheiden, grijs en groen zijn onlosmakelijk in haar verweven, en er staan ook geen markante hekjes om haar heen. Haar ruimte is nu eenmaal onbegrensd: niets aan haar staat vast. Zij is voor altijd vrij. De kathedraal bevat geen afgodsbeelden in de vorm van in zichzelf afgeronde objecten. Misschien is het object nog geen misdaad, maar een misverstand is het zeker. De deelnemers in het Proces zijn volstrekt onthecht, want iedere vorm die ontstaat verdwijnt weer in een andere vorm, en zo hoort het. Wie zich vast zou houden, waaraan dan ook, stolt onmiddellijk tot estheet en buitenstaander. Directe deelname in het Proces is het enig waarmerk voor een ecologisch vrij bestaan.

De eco-kathedraal is, kortom, het soort absoluut perfecte, mystieke bouwwerk waar de wereldgeschiedenis vol van is. Het voldoet aan alle regels, al zijn die regels natuurlijk nog nooit ergens neergelegd. Het is de bekende weg, waar iedereen naar vraagt, die ieder spontaan in zijn hart meedraagt, maar die niemand volgt. Ze is volstrekt democratisch, en tegelijkertijd volstrekt esoterisch. Geheel in mystieke trant is de kathedraal geheel leeg en mag zij geen naam hebben. Alleen ingewijden kennen haar van binnen en van buiten.

Ook de verkondiger van het Proces heeft een vertrouwd karakter. Hartstochtelijk lekenbroeder, *engagé dans le monde*, reist hij door Europa, trekt volle zalen, strooit opwekkende of opruiende traktaten en vlugschriften in het rond, doch blijft maar steeds een roepende in de woestijn. Zijn evangelie van de ware Ecologie, van het ware Proces, heeft, ondanks vele decennia van geestdrift en inspanning naar zijn eigen zeggen nog nergens ook maar *enige* vast voet aan de grond gekregen. Ook al verwerpt hij iedere associatie met de zichzelf zoekend of verwerkeliijkende filosoof of kunstenaar, hij staat er volstrekt alleen voor! *He's a real nowhere man*. De wereld wil hem niet. Die is te ingeperkt, gevangen binnen kaders. De markt regeert. Vrijheid is wel het laatste wat in trek is.

Geheel in de trant der traditie heeft de verkondiger zich devoot teruggetrokken in het achterland om, als het volk niet luistert, de concrete verwerkeliijking van de uiteindelijk allerhoogste Complexiteit dan maar persoonlijk ter hand te nemen. Diep in zijn hart weet hij zich de eenzame wegbereider van een geheel nieuwe cultuurperiode. Feilloos onderscheidt zijn scherpe blik nog

steeds het kaf van koren, alle bokken die geschoten worden van onbevange geiten aan de basis. Tegenover het zwijgend netwerk der ware, veelal naamloze adepten in hun onderaardse of achtertuinse kerkjes en kapellen staat, *top-down* de onveranderlijke, starre meute van zg. specialisten: ecologen, tuiniers, hoveniers, beheerders, adviseurs, tuin- en landschapsarchitecten, planologen, architecten, estheten, wetenschappers en politici, sommigen bewust verstokt en verkokerd in eigen machtswellust en zelfverzekerdheid, anderen hopeloos verstrikt in politieke en economische machtssystemen, die hun eigen macht en creativiteit te boven gaan.

Ook daarbuiten lijkt er weinig heul. De arme burgers leven in een flinterdunne éénlaagswerkelijkheid. Hun wijk, hun huis is ze opgedrongen door plannenmakers en projectontwikkelaars met andere belangen dan de hunne. Hun tuin, hun park is een verstard ontwerp, door hoveniers krampachtig in dezelfde staat gehouden. Het gazon dat ze is aangepreut onthoudt zichzelf de kans op verdere ontwikkeling. Het zg. ecologisch maaibeheer ontnemt kruiden spontaan de kans zich tot ruigte te ontplooien.

Voor de Verkondiger der vrije dynamiek is de wereld stil blijven staan. We zijn nog steeds geen steek verder.

En wie om zich heen kijkt en de kranten leest, kan dat laatste alleen beamen. Hoe je het verder ook bekijkt.

Aan de oppervlakte van de wereld heeft het klotjesvolk weer alle macht hernomen.

De eco-kathedraal voldoet gewoon aan een behoefte.

Wie er ook, hoe dan ook, een eigen vorm aan geeft.